

Dordrecht is genoemd naar de god Thor

Bas Kloens, *Dordrecht*

Artikel verschenen in het tijdschrift SEMafoor, Studiekring Eerste Millennium, augustus 2020:

Van de redactie: Dat de naam Dordrecht een verbastering is van Thuredrith, wat zoiets als doortocht betekent, klopt niet, stelt Bas Kloens. Dor in Dordrecht verwijst naar Thor, god van de donder. Bas voert zes bladzijden op aan gelijkwaardige namen, die allemaal erkend worden als genoemd naar de god Thor.

Op Wikipedia lezen we: “De stad Dordrecht ontstond aan het riviertje de Thure te midden van veenmoerassen. De Thure was een zijtak van de rivier de Dubbel [...]. De oorspronkelijke naam van Dordrecht is Thuredrith. Dit betekent ‘doorwaadbare plaats in de rivier Thure’.” Maar waar komt de naam Thure vandaan?

Mijn artikel:

Thure, variant form of Thor or Thur

In de Scandinavische landen en Oost-Engeland liggen vele plaatsen met in de namen als eerste element Thor- of Thur-, ook geschreven als Tor- en Tur-, aldaar altijd verklaard als genoemd naar de god Thor of Thur. Meerdere plaatsen hebben ook Thure- als eerste element in de naam (in de bronnen ook Thore), dat overall wordt verklaard als: “Thure, variant form of Thor or Thur, the name of a Norse and Germanic god of thunder.” “In die toenmalige samenleving waren de Friezen, de bewoners van het kustgebied van de Lage Landen, van Noord-Duitsland tot en met Vlaanderen, in die tijd Frisia geheten, als zeevaarders en handelaars nauw verbonden met de Vikingen uit Scandinavië, vooral uit Denemarken, en uit Danelaw, Oost-Engeland. Verbonden in een samenleving waarin de heidense goden Odin en vooral Thor aanbeden werden”, uitkomst van recent wetenschappelijk onderzoek.

Wat is dan de herkomst van Dor-drecht, voorheen Thure-drith, Thor-drecht, Thur-drecht, Tor-drecht en Tur-drecht, dezelfde eerste elementen? Genoemd naar de god Thor, uitkomst van vergelijkend onderzoek.

Vergelijk “Thurs-day (dag van Thur), derived from Middle English Thures-day (dag van Thure), named after the Norse God of Thunder, Thor’s day”, “in het Oud-Fries Thôres-dey, dag van Thor”.

Naamkunde: “Plaatsnamen zijn opgebouwd uit toponymische elementen die kenmerkend zijn voor een bepaalde cultuurperiode en streek”, hier duidelijk de vroegmiddeleeuwse cultuur rondom de Noordzee.

Evolutie: Thor-drecht, > Tor-drecht, > Dor-drecht

Dordrecht is ontstaan uit Thordrecht, via Tordrecht. Durdrecht is ontstaan uit Thurdrecht, via Turdrecht. De verschillen in uitspraak zijn miniem. Thuredrith en Thordrecht zijn de oudste namen. Maar huidige naamkundigen zijn éénpuntig gericht op Thuredrith, onwetend van de naam Thordrecht, met als gevolg:

“De naam Dordrecht is een verbastering van Thuredrith, wat zoiets als doortocht betekende.” (Zie *Oudste stad van Holland*, IsGeschiedenis.) Of: “Aan de monding van het watertje in de Merwede is Thuredrith ontstaan, door de eeuwen heen verbasterd tot Dordrecht.” (Zie *Binnenstad Dordrecht* Wikipedia.) Of: “Thuredrith zou in de loop der tijd veranderen in Dordrecht, is één van de meerdere naamsverklaringen.” (Zie *Dordrecht* Wikipedia). Of: “Het begon allemaal met het riviertje de Thuredrech. Of ze toen spraken over de rivier of over een zogenaamde nederzetting is niet duidelijk. Maar Thuredrech en Dordrecht lijken zoveel op elkaar, dat het bijna niet anders kan dan dat de naam daar vandaan komt, zou je zeggen. Ja, we gaan er ook wel van uit dat het daar van afgeleid is. Maar of ze in die tijd al over de nederzetting spraken, blijft onduidelijk.” (Zie *Dordtse Mysteries: hoe Dordrecht aan haar naam kwam.*) Enz!

Zie “*Bijdragen en Mededeelingen van het Historisch Genootschap*”, Deel 3 (1920) van J.L. van Dalen (Archief Dordrecht), de oudste namen : Thure-drech, Thure-drich, Thure-drith en twee keer Thor-drecht en één keer Thor-dracht. Zie “*Full text of Aloude staat en geschiedenis des vaderlands, Dordrecht: oude benaming Thure-drecht, Thor-drecht, Tor-drecht.*” Zie *Handvesten, privilegien, vrijheden, voorrechten, octrooijen en costumen; midsgaders sententien, verbonden, overeenkomsten en andere handelingen der stad Dordrecht* van P. van Braam, 1790, waarin 79 keer Tor-drecht. Zie *Archive “Full text of Werken – Internet Archive”*: 3x Thure-drich, -drit, -drith en 3x Thor-drecht. Zie *Aardrijkskundig woordenboek der Nederlanden* van A.J. Van der Aa, 1848: “Thor-drecht, oude naam van de stad Dordrecht”. Enz.!

In *Lexicon van nederlandse toponiemen tot 1200* van R.E. Künzel, D.P. Blok en J.M. Verhoeff ontbreekt Thor-drecht, dat in de loop der eeuwen via Tor-drecht (ook niet genoemd in dit *Lexicon*), tot Dor-drecht evolueerde. Talrijke plaatsnamen met Thor- in Scandinavië en Oost-Engeland zijn óók geworden tot Tor-. In *Woordenboek der Noord- en Zuidnederlandse plaatsnamen* van J. de Vries is alleen Thure-drit(h) en Thure-drech te zien, ook in *Geschichtliches Ortslexikon Deutschlands* van G. Köbler. In *Plaatsengids.nl* ontbreken Thordrecht en Tordrecht; zo ook in *Nederlandse plaatsnamen, herkomst en historie* van G. van Berkel en K. Samplonius. Men vindt er alleen de namen Thure-drit(h), Thure-drech en Dur-dreth. Enz.!

Hoe kan een naam als Dordrecht nog verklaard worden als niet alle oude vermeldingen worden genoemd?

Dort, derived of Thor

“In the 12th and 13th centuries, Dordrecht developed an important market city because of its strategic location in the Massive Rhine (Waal) - Meuse - Scheldt delta, historically known in English as Dort”; ook te zien in *Beschreyvinge der stad Dordrecht* van Matthys Balen (1677): “Geeft in bedenken den Ouden naam waar mede d’Omgelegen of Ingezeten Huys-luyden (die haar smaak minst veranderd hebben) deze stad noemen als Thort, in ‘t kort Dort”; “in East Anglia Thorth, 1066, List of property and lordships associated with this name, containing the first element of the god Thor”. “Thorth, Nordic Name, Old Danish, derived of Thor”, is wijd verbreid in Norfolk (“Northen people”) en Suffolk, ook daar geworden tot Tort, Tord en Dort (Zweeds Tordh), zo ook Thurth, bij Dordrecht Thurt. Zie Balen: “Mr. Jacob van der Eyk haald voor den dag het Oude Veldgeschrey dezer Stede Thurt en Thur-drecht.”

“Dort family History: The name Dort came to England with the ancestors of the Dort family in the Norman Conquest of 1066. The Dort family lived in Devon, where they held a family seat from very early times, near the river Dart, from which de surname derives.” In “Dort Spelling Variations” is te zien dat Dort in uitspraak is veranderd in Dart. De rivier de Dart (75 km), dat uitmondt in Het Kanaal, werd in de 18^e eeuw nog aangeduid met Dort. In 1667 werd er in de Tor-bay (nu Engelse Riviera genoemd) en bij Dart-mouth (Nederlands Dort-muiden) gevochten door Admiraal Michiel Adriaenzoon de Ruyter.

Bestond Thure-drech of Thor-drecht al in de Vikingtijd?

Dordrecht is ontstaan in het kustgebied van de Lage Landen, in de Vikingtijd (ca. 800-1050) verbonden met de Vikingwereld rond de Noordzee. Maar bestond Thure-drech, Thure-drith of Thor-drecht toen al?

“Over het ontstaan van Dordrecht zijn er nog meer mythen dan feiten beschikbaar. Dat de eerste bewoners zich zo in de 10^e eeuw langs de Thuredrith vestigden is vrijwel zeker.” (Zie Vereniging *Oud-Dordrecht*.) Historicus en Dordtenaar Henk ’t Jong schrijft in *Apud Thuredrech*: “Maar is Dordrecht dan wel 1000 jaar oud? Jawel. En nog wel ouder ook. Het schijnt dat onze stadsarcheologen recent aanwijzingen hebben gevonden dat we nog verder terug komen.”

Dordrecht bestond in elk geval al omstreeks het jaar 1064, maar uit de betreffende oorkonde is niet op te maken of hier sprake is van een plaatsnaam of van een waternaam. “Naar analogie met Sliedrecht en om taalkundige redenen is er veel voor te zeggen dat met *Thure-drith* een woonkern wordt bedoeld, ontstaan bij een doorwaadbare plaats (een drecht) in een waterloop.” (Zie *Geschiedenis van Dordrecht tot 1572* van J. van Herwaarden, e.a.) Die waterloop wordt nog steeds door vele Dordtenaren de Thure genoemd, zijstroom van de Maas, via de Dubbel. Dat is trouwens ook nog steeds te lezen op Wikipedia Dordrecht: “De stad Dordrecht ontstond aan het riviertje de Thure. De oorspronkelijke naam van Dordrecht is Thure-drith. Dit betekent *drith, drecht* ‘doorwaadbare plaats’ in de rivier de Thure’ (nu de Wijnhaven of Oude Haven en Voorstraatshaven), die door de oude binnenstad van Dordrecht stroomt. Maar wat die Thure eigenlijk betekende bleef onbekend. Prof. Blok verklaart Thure-drith als “*drecht* ‘veer, waterloop’ met ?.”

Mase-trith en Thure-drith, Mase-treht en Dur-treth

Drecht en *Voorde* (*Ford*) worden door naamkundigen verklaard als afgeleid van Latijn *Trajectum*, met de betekenis ‘doorwaadbare plaats of oversteek, overgang van een rivier’. Dat is uitgerekend juist zó goed te zien bij Maas-tricht, vanaf ca. 575 altijd Traiectum (ca. 30 keer in de bronnen), maar in 978 aangeduid met Thrieth (!), 1051 Mase-trieth (!), ca. 1135-1180 Mase-trith (!), Mase-treht, Mase-trich, nu Maas-tricht.

Dezelfde tweede elementen zijn te zien in de oude namen van Dordrecht, uit dezelfde tijd als bij Maastricht, 1064 Thure-drith (2), Thure-drit, Thure-drech, 1198 Dür-thric, 1200 Dur-dreth (6), Dur-treth, Dur-trich en Thur-drecht (2). Zie alle namen in het *Lexicon* van Blok.

Dur-treth (wat is het verschil met Mase-treht?), wordt beschreven als “Durtreth ex utraque parte aque”, ‘Dur-treth liggende aan beide zijden van het water’. Dat verklaart zo goed het gebruik van *drecht*, ‘plaats waar men een rivier pleegt over te steken’, voor wat Dordrecht betreft, de rivier de Thure.

Thure-ford in Norfolk en Thure-drith in Holland

“Thurs-ford in Norfolk is derived from the Saxon and Scandinavian deity Thor, Thor’s forde, 1086 Turesfort en Ture-forde (zie *Domesday Book*, the survey of England made in 1086 at the request of William the Conqueror), “Old-English Tyrs-ford” (zie *Heath and mythological elements in English place-names*), ook aangeduid met “Thyrs-forde, ‘Ford of Thor, the thunder god’ (zie *Full text of the place-names of England and Wales*), in meerdere teksten ook Thura-ford en Thure-ford (eerder Ture-forde, in 1086) aan de rivier “de Wensum, 1574 Thyrn or Tyern flu.” Thur- is in de bronnen ook Thyr-, zoals: ”Thor is to be seen in Thur-leigh in Bedfordshire, 1372 Thyr-leye” (leye = Hain, ‘heilig woud’). Of Thurst-hous in Derbyshire, 1417 Thirs-hous. Of “La Thiria ou Ruisseau Thiri-au se jette dans l’Eau d’Heure”, een Maas-stroom, zoals ook de Thure (25 km), via de Sambre in België en Frankrijk. “Thyr is the God of Law and Justice.”

Thurs-ford, Tures-fort, Ture-forde, Thure-ford of Tyrs-ford, Thyrs-forde is ‘voorde van rivier de Thur, de Thure, de Thyrn of Tyern flu’, genoemd naar de goden Thure (“variant form of Thor”) Thur en Thyr. Thure-, Thor- of Thur-drecht is *drecht*, ‘plaats waar men een rivier pleegt over te steken’, hier de Thure, “variant form of the god Thor or Thur”.

Thor-ford, Thur-ford en Tor-ford, Tur-ford

“The historic village of Thorn-ford was mentioned Thor-ford in the Doomsday Book.” “William Banger, born 1826 in Thor-ford, Dorset, England.” Enz. “Thor-ford Hall Farm is a delightful former farmstead in Staplehurst, in Kent.” “Thur-ford in Norfolk is waarschijnlijk oude naam van Thurs-ford, ook Thure-ford. “Wij hebben 395 records gevonden voor Thur-ford achternaam”, eveneens “Thor-ford and Thore-ford (op hetzelfde neerkomend als Thure-ford), derived from pre-existing place-names”.

“Tor-ford is a town about seventy miles from London in East Anglia.” “Er zijn 951 records gevonden voor Tor-ford achternaam; ook familenaam in Denemarken, Engeland, Wales en Duitsland (Tor-vord).” “Tur-ford, 1811 Tor-ford, is on the shores of Wareham Channel, the estuary of the River Frome, and this was perhaps a place where the river could at one time be crossed.” “The last name Tur-ford has his highest incidence in England, also spelled Thur-ford, Turi-ford, Tor-ford, obviously surnames derived from place-names ” “Tor-ford and Tory-ford, family names, derived from pre-existing place-names.”

Waren “Dur-ford Wood and Dur-ford Road in Petersfield, West-Sussex”, eertijds Thur-ford via Tur-ford?

“Tur-ville-sur-Pont-Audemer situé dans le département de l’Eure, en région Normandie, vers 1034 Torivilla et Tur-villa. Il s’agit du nom de différents personnages nommé Thor ou Thur.” “Tour-ville-sur-Odon, Calvados, région Normandie, 1228 Tor-villa.” Tur-ville in Buckinghamshire, 796 Thyre-feld” is genoemd naar de goden Thyre en Thur, zoals ook Thyrs-forde, oude naam van Thurs-ford in Norfolk (zie eerder).

Ford is a place where you can easily cross a river.

“Thurs-cross (or Thrus-cross) is a township and ecclesiastical parish in Yorkshire. The river Washburn (26 km) flows through. Old names Thuris-crosse and Thures-crosse are of Scandinavian origin.” Zie “Full text of the county of York”. Thure-drith heeft dezelfde herkomst, drecht, in Yorkshire cross, ‘plaats waar men een rivier pleegt over te steken’, hier de Thure, “flows through” Thure-drith. Thurs- en Thures-crosse zijn net als Thure-, Thor- en Thur-drecht genoemd naar Thure, “variant form of the god Thor or Thur”.

Thor doorwaadt dagelijks vier rivieren.

Gedeelten uit “Van Ægir tot Ymir. Personages en thema’s uit de Germaanse en Noordse mythologie (2000) - A. Quak, Paula Vermeyden: “Thor gaat dagelijks te voet naar de rechterplaats van de Asen onder Yggdrasil (de andere goden gaan te paard) en op de weg daar naartoe moet hij vier rivieren doorwaden:

Körmt, Örmr en de twee Kerlaugar, ‘want de Asenburg staat in vlammen en de heilige wateren koken’ verklaart het gedicht, een verklaring die voor ons helaas duister is.” “Verteld wordt dat hij, Thor, als enige onder de goden niet over de brug Bifröst kan komen en een paard zoals de andere goden heeft hij niet. Hij doorwaadt dan de rivieren en is sterk genoeg om zich in het watergeweld staande te houden. Overigens wordt er op vijf verschillende plaatsen over hem verteld dat hij door een rivier waadt of zelfs de zee.” Is hij, Thor, op de een of andere manier verbonden met water of wil men hiermee de nadruk leggen op zijn van tijd tot tijd reusachtige gestalte?” Thor-ström is een familienaam in Zweden, ook Tor-strom gespeld.

River of the God Thor in Scotland and Iceland

Thurso is een stad in het noorden van Schotland. Door de stad stroomt de rivier de Thurso, die uitmondt in de Atlantische Oceaan. “The towns name derives from Norse word Thorsa, literally ‘River of the God Thor.’” Thurso werd door de Vikingen gesticht, die er een belangrijke haven van maakten. De haven werd gebruikt als handelspost voor het noorden van Europa. “Thurso is first mentioned in 1330 when the town was then and for a long time the principle seaport. The Vikings were regulars here from the 900’s.”

In dezelfde regio ligt “Tor-boll, c. 1230 Thore-boll or Thure-boll, derived from the Norse god Thor.” “Names in prefixed Thor or Tor are very common all over the Norse occupied portion of the Highlands and Isles.” “Thurso, Thor’s River, is also a river in Iceland, more properly Thorsaa, as it is spelt by the Icelandic. In that language aa signifies a great river.”

Thure, Thurette!, het Oude Veldgeschrei dezer stede Dordrecht (1064 Thure-drith)

“Te Dordrecht dansten de drie schippersgilden ‘te Vastelavont metten zwaarde’ en ze werden er ook uit Stadskas voor betaald en kregen nog wijn toe. Aan ’t hoofd van de dansende ‘gesellen van den gilde’ ging een man, die ‘een bloot swaart droeg’; en ze zongen daarbij - de zwaarddanser voor, en de anderen na - een lied waar van ’t refrein was: Thure, Thurette!, het oude veldgeschrei van Dordrecht.” (Zie Matthys Balen, *Beschreyvinge der stad Dordrecht*, 1677.) “Het was nog een navolging van de Germaanse zwaarddansen, waarbij ook het krijgsgeschrei aangeheven werd.” (Jan ter Gouw *De Volksverhalen*, 1871.) Aangeheven tot de god Thure, “variant form of Thor or Thur, the Germanic and Norse god of thunder?”

Ja, aangeheven op het tempelvelt bij Dordrecht! (Zie hierna.) Men zou hier zeker ook kunnen spreken over het Oude Veldgeschrei dezer stede Thure-drith of Thor-drecht aan de rivier de Thure. Hoe zou men hier nog kunnen beweren dat Thure-drith hier “gewoon” ‘Door-trek’ of ‘Door-tocht’ betekent?

Thurette, zijstroom van de Thure in België

214 km ten zuiden van de Thure, zijrivier van de Maas, via de Dubbel, waaraan Thure-drith is ontstaan, stroomt “La Thure (25 km), une rivière de France et de Belgique”, zijrivier van de Maas, via de Sambre. De beide Maas-stromen Thure zijn genoemd naar de god Thure, “variant form of Thor or Thur”. La Thure is bekend van Abbaye de la Thure, een Augustinessenklooster, gesticht in 1244, waarvan enkel nog ruïnes resten, en waarnaar een bekend Belgisch bier van hoge gisting is genoemd. Maar van meer belang is de zijstroom daarvan: “La Thurette, affluent gauche de La Thure”, zó duidelijk overeenkomend met Thure, Thurette!, het Oude Veldgeschrei dezer stede Thure-drith, Dordrecht.

Tempelvelt bij Thure-drith, Thor-drecht en tempel bij Kirkby Thure or Thor

De eerste zinnen in *Geschiedenis van Dordrecht tot 1572* zijn: “In één van de oudste bewaard gebleven stukken over Dordrecht wordt een stuk land in de buurt Tempelvelt genoemd. Het is een Nederlands woord in een Latijnse oorkonde dat niet zonder meer begrijpelijk is. Tempelvelt doet hier denken aan heidense, niet- en vóór-christelijke, erediensten.” Ook bij Kirkby Thore in Cumbria is sprake van een tempel. “Kirkby Thure or Thore is a parish in the country of Westmorland. The place received adjunct designation from Thor, the chief of the Saxon idols, to whose honour a temple was raised. In 1684, an ancient well, some urns and other earthen vessels were discovered in the parish.” De plaats wordt nu met Kirkby Thore aangeduid, in 1840 “Kirkby Thure or Thor, derived from a temple which stood there.” “Kirk-by means church-village.” “Thores-way in Lincolnshire, in Domesday Book Tores-we, 1187 Tores-weie, is “Old Norse temple of the god Thor”, zo ook Thors-ve, Thors-höfn en Thors-hof in Noorwegen.

“Thor waren Tempel, Quellorte und Haine geweiht.”

“Bei der südnorwegischen Örtlichkeit Thors-hov gård bei Hamar lag ein Tempelheiligtum, dat Thor geweiht war.” “Een aanzienlijk aantal plaatsnamen heet Thors-hof (hof = heiligdom)” (zie A. Quak). “Thors-berger Moor in Schleswig-Holstein gilt als zentrales Stammesheiligtum der Angeln.”

Harry Eilenstein, auteur van *Der Donnergott Thor* (2017), schrijft over “überproportional viele Thor-Ortsnamen”: “Es fällt auf, wieviele dieser Thor-Orte entweder nach einem Thor-Tempel oder einem Heiligen Hain (woud) benannt worden sind.” “Die Thor-Ortsnamen Thors-lundr (Thors Heiliger Hain) und Thors-hof (Thors-Tempel) beziehen auf die heiligen Orte des Thor”, zo ook Thors-hag, Noorwegen.

“Adam of Bremen reports about the pagan temple in “Uppsala”, a temple, entirely covered with gold, in a way, so we must believe that Thor was the main God.” “In Eyrbyggja Saga is a description of a temple consecrated to Thor.” Vergelijk Thor-drecht met nabijge Tempelvelt. “In the south of Sleswick the name of the god Thor is likewise frequently to be with, thus we find Angeln Thors-baek (Thor’s brook, beek), Thors-kilde (Thor’s-well), Thor-sted (Thor’s place).”

Het vele Thure-: Variante von Thor

“Die Namendeutung von Thure ist abgeleitet von dem Namen Thore. Das namengebende Wort aus dem Altnordischen ist Thor.” “Ture, Thure, Variante von Thor, Bedeutung angelehnt an den nordischen Gott Thor.” “Thure ist eine variante von Thore, mit alternative Schreibweisen Ture und Tore”.

Thure-by, 1223, ligt in Denemarken, nu Ture-by. Tore-by is a village on the Danish island Lolland, 1231 Thoræ-by, 1473 Thorn-by. Thurø is a small Danish island in the south of Funen, meaning literally Thora’s island - or in some legends Thor’s island. Thores-by ligt in Lincolnshire, zo ook Thores-thorpe. Thores-by, 1165, nu Thurs-by ligt in Cumbria. Tores-by en Toris-holme liggen in Yorkshire. Thores-by ligt in Nottinghamshire, 958 Thures-by, 1086 Tures-by. Thores-tun ligt in Herefordshire. Thures-tun en Turitune, farm of Thor, ligt in Suffolk. Thures-tuna ligt in Norfolk. Tusmore, 1086 Tores-mere, 1374 Thures-mere, ligt in Oxfordshire. Thurs-ley in Yorkshire was eerder Thures-ley. Thure-holm of Ture-holm, estate (landgoed), ligt bij Stockholm. Thuri-Harcourt ligt in Calvados, Normandië, 1008 Torei, 1155 Turie, 1209 Thori-um, Thurei-um, volgens een legende afgeleid van “Thury<< Thor aie >>Thor aide!” “Normandië, gelegen tussen Picardie, Bretagne en Maine, ontleent haar naam aan de Noormannen, de Vikingen.” Thury-en-Valois in Nord de Calais Picardie, eertijds bezet door de Vikingen, was voorheen Thori-acum, Tury en Thuri. Meerdere plaatsen Thury in Normandië, waren voorheen Thori, Thoiry, Turi, Turey. Enz.

Thure-drith aan de Thure in Frisia

“Volgens Ludo Milis, auteur van *De Gouden Delta der Lage Landen*, hebben alle rivieren van de Lage Landen de Vikingen op hun snelle schepen zien passeren.” Volgens archeoloog W.A. van Es “zouden Deense edelen het Zeeuwse en Hollandse kustgebied tussen ongeveer 804 en 885 in handen hebben gehad. In feite beheersten zij de zo belangrijke delta van Schelde, Maas en Rijn”, alwaar aan beide zijden van een stroom de Thure, zijstroom van de Maas, via de Dubbel, de nederzetting Thure-drith is ontstaan. “Frisia, het kustgebied tussen Zwin (bij Brugge) en Weser (bij Bremen), was in de Vikingtijd (ca. 800-1050) meer verbonden met de Vikingwereld rond de Noordzee dan we dachten, vooral met Engeland en Denemarken.” Dat schrijft Nelleke IJssennagger, die in 2017 promoveerde aan de Rijksuniversiteit van Groningen. Er was volgens haar sprake van “een structurele relatie, en dus niet een incidentele aanval of handelsactiviteit.” “Met hun schepen vaarden de Vikingen langs de Nederlandse kust waar zij handel voerden met de Nederlandse kustbewoners.”

“De Noormannen, dit haast mytisch geworden volk uit het noorden, hadden in de negende en tiende eeuw vele grafplaatsen en nederzettingen in Nederland en België”, tekst van Uitgeverij Omniboek: *Vikingen, Noormannen in de Lage Landen* van Luit van der Tuuk, historicus en conservator van Museum Dorestad.

Thure-drith betekent *drith, drecht*, ‘plaats waar men een rivier pleegt over te steken’ (of te doorwaden), immers “ex utraque parte aque”, “liggende aan beide zijden van het water”, van rivier de Thure, “variant form of Thor”, “die dagelijks vier rivieren moet doorwaden, Körmt, Örmt en de twee Kerlaugar”.

Zie ‘Herkomst van Thure-drith, Thur-drecht, Thor-drecht, deel 1 en 2’, op www.kloens.art .

Nu volgen enkele gedeelten van mijn artikel die in het tijdschrift SEMafoor niet zijn overgenomen. Het zijn die gedeelten waarin ik schrijf over de herkomst van Dordrecht van de Vlaamse naamkundige Ward Van Osta en hoe de Dordtse historicus Henk 't Jong daarover geschreven heeft in zijn blog *Apud Thuredrech*. De redactie van SEMafoor was alleen geïnteresseerd in *mijn* herkomst van Dordrecht.

Voorgoed ontkracht?

Volgens Henk 't Jong is *thure* in Thure-drith het oude woord voor 'door', en *drith, drecht* voor 'trekken'. Dat staat ook op een doorverwijspagina van Wikipedia Dordrecht: "Thure-drith betekent zoveel als een 'door-tocht of trek-vaart', in dit geval tussen de rivieren de Dubbel en de Merwede. Lang is gedacht dat de naam stond voor een 'doorwaadbare plaats in de rivier de Thure' en dat 'drecht', zoals bij Utrecht en Maastricht uit latijn 'trajectum' was afgeleid. In 1996 is deze verklaring losgelaten." (Door wie?) Dor-drecht wordt dus nu verklaard als genoemd naar het water 'de Door-trek', omstreeks 1064 gespeld als 'de Thure-drith', omdat één naamkundige dat heeft "gesuggereerd"! 't Kan verkeren!

Henk 't Jong schrijft: "Uit de bronnen blijkt niet dat er hier ooit een rivier heeft gestroomd die Thure heette. Die naam is ontstaan in het brein van mensen die ervan uitgingen dat de naam Thuredrech betekende dat er een doorwaadbare plaats in een Thure genoemde rivier was".

In Norfolk is het tegenovergestelde te lezen bij de plaats Thure-ford, in 1086 Ture-forde, later Thure-ford: "Approach anyone in the street and ask about the origins of a place ending in 'ford' and the answer is bound to be: "Oh, it must be a place with a ford over a river. It is easy to imagine then a river Thur." (Zie "Thursford Village Website" van Nigel Jenkinson, Thursford and the river.)

Henk 't Jong vervolgt: "Ward Van Osta heeft dat idee in een zorgvuldige etymologische studie uit 1996 voorgoed ontkracht. Een 'drecht' is een waterloop waar schepen doorheen of langs getrokken moeten worden en 'thure', 'thur', 'dur' is gewoon het oude woord voor 'door'. De Thuredrech was dus gewoon 'de Doortrek of de Doortocht' en de eraan gebouwde nederzetting werd op den duur zo genoemd." (Ik wist indertijd echt niet wat ik hoorde, varend door de Oude Haven met de Dordtevaar. De Dóór-trek?)

De Vlaamse naamkundige Ward Van Osta schrijft aan het eind van zijn artikel 'Drecht en drecht-namen': "In deze bijdrage werd gesuggereerd dat het toponymische element (-)drecht geens uitstaans heeft met latijn *traiectum* (zoals wel in Utrecht en Maastricht), maar dat het een afleiding is van het werkwoord *dregan/dragen* in zijn oorspronkelijke betekenis van 'trekken', en dus in oorsprong 'plaats waar iets gesleept wordt' betekende."

Prof. dr. Jozef Van Loon van de universiteit van Antwerpen heeft op deze studie gereageerd met de volgende woorden: "Welke realiteit achter het woord *drecht* moet worden gezocht, blijkt ook na lectuur van Van Osta's overzichtsartikel nog steeds niet overtuigend te zijn aangetoond." "Van Osta geeft in zijn conclusies betreffende de etymologie van *drecht* de voorkeur aan de interpretatie 'het trekken van vaartuigen langs een waterloop' (waarmee ironisch genoeg het etymon *traject* weer wordt binnengesmokkeld) en verbindt het woord met *dragen*."

Thure-drith aan de Thure in Frisia (een gedeelte dat niet is overgenomen in SEMafoor)

Henk 't Jong schrijft in zijn zojuist verschenen boek "*De oudste stad van Holland – Opkomst en verval van Dordrecht 1000-1421*": "Thuredrith is zowel een water als een nederzetting"; in tegenstelling tot wat Jan van Herwaarden schrijft in *Geschiedenis van Dordrecht tot 1572*. (Zie eerder, p. 2). Men heeft het nu altijd over de rivier "de Thuredrith". Thure-drith is echter zo duidelijk de nederzetting aan de rivier de Thure, de stroom waaraan de nederzetting is ontstaan en waarnaar het is genoemd, "variant form of Thor or Thur, the name of a Norse and Germanic god of thunder", daarom ook aangeduid met Thor-drecht en Thur-drecht. Men is in mijn stad éénpuntig gericht op Thure-drith, zonder te beseffen dat in de landen om ons heen het vele Thure rondom de Noordzee wordt verklaard als genoemd naar de god Thor of Thur.

Henk 't Jong schrijft in zijn boek ook: "Als een rivier of rivierdeel een naam met als achtervoegsel 'drith' heeft, was het een bevaarbaar water. Al zeilend met je scheepje met één vierkant ra-zeil kon je hierdoor manoeuvreren als er voldoende wind was. Was dat niet het geval, dan kon je door de geul getrokken worden. Dat is wat Thuredrith of Thuredrech(t) betekent: doorslepen, doortrekken."

De Oude Haven was vroeger bij de monding van de Merwede ruim honderd meter breed! Was in die tijd de Maas in Zuid-Limburg, bij Thrieth (978), Mase-trieth (1051), Mase-trith, Mase-treht (ca. 1135-1180), Maas-trich, ook een waterloop waar schepen doorheen of langs getrokken werden? In Franse documenten is Maastricht “du Treht”. Vergelijk Dur-treht (< Thur-treth) en Dur-tric met Mase-treht en Mase-trich.

Echt van belang vind ik zijn schrijven: “Of er langs de Thuredrith in de negende eeuw al mensen woonden is niet zeker, maar de vondst in de binnenstad van een Karolingische munt, de *styca*, geslagen tussen 841-849 in Northumbria (GB), geeft aan dat dit zeker mogelijk is.” “Wat we wel weten is dat er aan het eind van de tiende eeuw aan beide oevers van de Thuredrith gewoond werd.” “Het ophogen door middel van hillen van de oeverwal van de Thuredrith moet toen al even aan de gang zijn geweest.”

Nabije plaatsen bij Dordrecht, gelegen in de Groote of Zuidhollandsche Waard, zijn Andel, ca. 850 Analo; Aalst, 814 Halosta; Eethen, 850 Atina; Aalburg, 889 Alburch; enz. Ik vermoed dat Thuredrith toen ook al bestond, immers genoemd naar de god Thure, “variant form of the god Thor”.

’t Jong schrijft in zijn Dankwoord: “Individuele hulp ontving ik van Ward van Osta over de herkomst van de naam Dordrecht (en Leendert Brouwer van het Meertens Instituut en de CBG die hem wist op te sporen).” Waarom niet om hulp gevraagd bij prof. Jozef Van Loon en meerdere andere naamkundigen?

Thure in “Thure, Thurette!, het oude Veldgeschrei dezer stede Thure-drith” en “La Thurette, affluent gauche de La Thure” in België, is niet het oude woord voor ‘door’. Thure-drith betekent niet ‘door-trek’.

Thure-drith betekent *drith, drecht*, ‘plaats waar men een rivier pleegt over te steken’ (of te doorwaden), immers “ex utraque parte aque”, “liggende aan beide zijden van het water”, van rivier de Thure, “variant form of Thor”, “die dagelijks vier rivieren moet doorwaden, Körmt, Örm, en twee Kerlaugar”.

Bas Kloens, Dordrecht, augustus 2020, website: www.kloens.art, mail: bas@kloens.com